

Grünstein Márton És József Munkaszolgálatban

Ez a kép a sógorom, Grünstein Marci munkaszolgálata alatt készült, a hátán azt írja: "Emlékök küldöm feleségemnek és gyerekeimnek, Nagybánya '42. Simon Károly felvétele." Marcit a képen nem látom, pedig rajta kell legyen. A uram [Grünstein József] a második sorban van, balról a második.

[Érdekes a kép: mintha a képen szereplők egy része már polgári ruhát viselne, ugyanakkor a sapkájukon még rajta van a rozetta, pedig 1943 márciusáig a zsidó muszosoknak engedélyezve volt a katonai egyenruha, de nem viselhettek rangjelzést és sapkarózsát. (Bár egyes alakulatok vezetői öntevékenyen már 1942-ben is arra kötelezték a zsidókat, hogy polgári ruhájukat viseljék). Nem tudjuk a magyarázatot. -- A szerk.]

A férjem legnagyobbik testvére, Márton 1909-ben született. Marcinak nem tudom, milyen végzettsége volt, de az Alimentaránál [élelmiszer-ellátás (román)] dolgozott mint könyvelő. Itt volt [Maros]Vásárhelyen megismerkedve, nem tudom, hogy hívták az első feleségét, és volt egy kislánya. [Maros]Vásárhelyről deportálták el őket, a kislánya négy éves volt akkor. A sógorom nagyon fősvény volt. Az uram mikor idejött dolgozni [még a második világháború előtt], nem lakott náluk, de ott kosztolt, és azt mondta, hogy a pénzt is elvette a kosztra. A második felesége Grünstein Piri, született Rosenfeld, az édesanyámnak a húga volt, és volt egy fiuk, Andrisnak hívják. A sógorom elvált tőle, úgyhogy 1958-ban a nagynéném és a gyerek, aki akkor kilenc éves volt, kiment Izraelbe, és ott megváltoztatta a nevét Peledre. Mikor mi mentünk 1969-ben látogatóba, akkor volt katona a fia. Nem emlékszem, hol élt, és hogy mivel foglalkozott. Ezt a sógornőmet [nagynénit] nagyon szerettük, én is és az uram is. A harmadik feleségét a sógoromnak nem tudom, hogy hívták, az nem volt zsidó, de őmiatta vált el a sógorom a nagynénémétől. Marci [Maros]Vásárhelyen halt meg, 1992-ben.

Az uram Bethlenben járt iskolába, villanynál tanult sokat, addig, amíg megvakult. Körülbelül tizenöt-tizenhat éves korában történt mindez, és akkor elvitték Kolozsvárra, és megműtötték. Akkor azt mondták, hogy nem szabad többet tanuljon. Így aztán kitanulta a bőr szakmát, de nem tudom, hol. A háború előtt Bethlenben is már bőr szakmában dolgozott, és aztán eljött [Maros]Vásárhelyre. Itt egy privát háznál [boltban] árulta a posztót, és ott ismerte meg az első feleségét, Grün Helént. Besztercei volt. Kolozsváron egy nagybátyjánál lakott, az nevelte, és aztán jött ide [Maros]Vásárhelyre állásba, tisztviselő volt a vasudvaron. Eközben 1935-ben az uramat besorozták katonának. Szatmáron [Szatmárnémetiben] volt a román hadseregben, akkor huszonegy éves volt. Egy napra elengedték a katonaságból, és akkor megesküdték. Mikor elvégezte a katonaságot, az körülbelül 1937-ben lehetett, akkor [Maros]Vásárhelyen laktak, a Cuza Voda utcában, a feleségének a házában, egészen a deportálásig. Egy kislány volt, Ernőnek hívták, és 1940-ben született [A robgr003.jpg sz. fénykép tanúsága szerint Grünstein Ernő 1941 márciusa körül született. -- A szerk.]. Együtt voltak eldeportálva Marcinak a feleségével és a kislányával. Az uramat és Marcit, a sógoromat elvitték munkaszolgálatra, ők ketten visszajöttek, de mind a kettőjük felesége és gyereke ottmaradt Auschwitzban.